

WKŁAD RADOMSKIEGO OŚRODKA AKADEMICKIEGO W ROZWÓJ EKONOMIKI TRANSPORTU

DATA PRZESŁANIA: 30.06.2016 | DATA AKCEPTACJI: 5.07.2016 | KOD JEL:Y90

Anna Mężyk, Stanisława Zamkowska

Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny w Radomiu
Wydział Transportu i Elektrotechniki
e-mail: a.mezyk@uthrad.pl; s.zamkowska@uthrad.pl

STRESZCZENIE

Celem artykułu jest prezentacja działalności dydaktycznej i dorobku naukowego radomskiego ośrodka akademickiego w obszarze ekonomiki i organizacji transportu. Ośrodek powstał w związku z potrzebami kształcenia kadr dla transportu kolejowego na początku lat siedemdziesiątych, przy Wydziale Transportu uczelni radomskiej. Początkowo kształcono studentów w dwóch specjalnościach: organizacja i technika transportu kolejowego oraz sterowanie ruchem kolejowym. Nowe wyzwania wynikające z procesu transformacji systemowej i gospodarczej znalazły odzwierciedlenie w działalności dydaktycznej i naukowej radomskiej grupy ekonomistów transportu. Do początkowej problematyki związanej z transportem kolejowym oraz infrastrukturą transportu doszła problematyka przekształceń i zarządzania w transporcie miejskim, kolejowym i drogowym, a także zagadnienia rozwoju i kształtowania transportu regionalnego oraz logistyki i marketingu w transporcie.

W artykule przedstawiono zainteresowania naukowe i dorobek osób, które współtworzyły radomski ośrodek ekonomiki transportu, przede wszystkim dr hab. Stanisław Zamkowskiej i dr hab. Marianny Kotowskiej-Jelonek oraz ich wychowanków i doktorantów: dr. hab. inż. Tadeusza Dyra, dr. hab. inż. Anny Mężyk, dr. inż. Beaty Zagożdżon i dr. inż. Pawła Kozubka.

SŁOWA KLUCZOWE

ekonomika transportu, uczelnia radomska, dorobek naukowy

WPROWADZENIE

Na akademickiej mapie Polski od dawna istnieją i funkcjonują ośrodki naukowe zajmujące się ekonomiką i organizacją transportu, spośród których kilka pełni rolę wiodącą. Są to ośrodki

z długimi tradycjami, np. ośrodek szczeciński, gdański, warszawski; ich znaczący dorobek naukowy kształtuje główny nurt wiedzy w obszarze funkcjonowania transportu. Na tym tle radomski ośrodek akademicki, który rozwinął się w związku z potrzebami kształcenia kadr dla transportu kolejowego na początku lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku, ma stosunkowo niedługą historię i nielicznych reprezentantów. Wnieśli oni jednak oryginalny i wzbogacający wkład w rozwój ekonomiki transportu, warty przypomnienia i przybliżenia, co jest celem niniejszego artykułu.

POCZĄTKI DZIAŁALNOŚCI NAUKOWO-DYDAKTYCZNEJ EKONOMISTÓW TRANSPORTU W UCZELNI RADOMSKIEJ

Kształcenie w zakresie ekonomiki i organizacji transportu w ośrodku akademickim w Radomiu rozpoczęło się w 1970 roku na Wydziale Ekonomicznym ówczesnej Kielecko-Radomskiej Wyższej Szkoły Inżynierskiej. Wiązało się to z utworzeniem nowej specjalności – ekonomiki transportu – obok istniejących ekonomiki przemysłu, ekonomiki handlu oraz finansów i rachunkowości. Zatrudniono wówczas, jako nauczycieli akademickich, dwoje specjalistów, doc. dr. Bogusława Kalestyńskiego oraz mgr Stanisławę Zamkowską, absolwentkę Wydziału Inżynieryjno-Ekonomicznego Politechniki Szczecińskiej, którym powierzono prowadzenie zajęć dydaktycznych. Już w 1973 roku, w związku z rozwojem Wydziału Transportu, któremu Ministerstwo Komunikacji powierzyło zadanie wszechstronnego przygotowania specjalistów dla transportu kolejowego, kształcenie w zakresie organizacji i ekonomiki transportu zostało przeniesione na ten wydział. Oznaczało to również przeniesienie zespołu dydaktycznego. W skład zespołu weszła także mgr Marianna Kotowska-Jelonek, absolwentka Wydziału Ekonomiki Transportu Uniwersytetu Gdańskiego, zatrudniona na Wydziale Transportu WSI w Radomiu w lipcu 1972 roku.

W kolejnych latach do zespołu ekonomistów transportu dołączały nowe osoby. Byli to absolwenci Wydziału Transportu radomskiej uczelni, mgr inż. Tadeusz Dyr i mgr inż. Beata Zagożdżon oraz absolwentka Hochschule für Verkehrswesen w Dreźnie, mgr inż. Anna Mężyk, a także absolwent Wydziału Zarządzania Politechniki Lubelskiej, mgr inż. Paweł Kozubek.

Struktury organizacyjne jednostek i wydziałów, w których funkcjonowała grupa osób zajmujących się ekonomiką transportu, zmieniały się w ciągu minionego okresu wielokrotnie. Na początku był to Wydział Ekonomiczny Kielecko-Radomskiej Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Kielcach, z filią w Radomiu. W 1978 roku ośrodek akademicki w Radomiu uzyskał samodzielność jako Wyższa Szkoła Inżynierska w Radomiu, a od 1996 roku jako Politechnika Radomska. W dniu 11 września 2012 roku nastąpiło przemianowanie Politechniki Radomskiej na Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu. W ramach przekształceń uczelni dokonywane były także zmiany w strukturze wewnętrznej, kierunkach studiów i specjalnościach oraz w programach nauczania. W rezultacie główny okres rozwoju „radomskiej szkoły ekonomiki transportu” przypada na funkcjonowanie Zakładu Organizacji i Techniki Transportu, jako jednostki organizacyjnej w ramach Instytutu Systemów Transportowych i Eksploatacji Taboru Kolejowego na Wydziale Transportu (do 2000 roku). Od 2000 roku działalność naukowa i badawcza w tym obszarze prowadzona była głównie w ramach Zakładu Logistyki i Marketingu w Instytucie Systemów Transportowych i Elektrotechniki na Wydziale Transportu i Elektrotechniki Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego im. K. Pułaskiego w Radomiu.

Znaczącym wydarzeniem dla działalności ośrodka radomskiego było wejście Polski na drogę transformacji systemowej i rozwoju gospodarki rynkowej, co postawiło nowe wyzwania w procesie kształcenia specjalistów transportu. Do początkowej problematyki organizacji

i ekonomiki transportu kolejowego oraz infrastruktury transportu doszła problematyka przekształceń i zarządzania w transporcie miejskim, a następnie rozwój marketingu oraz transportu drogowego i logistyki. Współcześnie badania naukowe w zakresie ekonomiki transportu zostały podporządkowane organizacji i funkcjonowaniu transportu w ramach systemów logistycznych. Transport jest postrzegany jako jeden z istotnych elementów współtworzących łańcuchy dostaw w wymiarze lokalnym i globalnym. Ta perspektywa została uwypuklona w działalności dydaktycznej i publikacyjnej radomskiego zespołu ekonomistów transportu w ostatnich latach, co znalazło wyraz m.in. w dwóch opracowaniach autorstwa S. Zamkowskiej i B. Zagożdżon pt. *Podstawy logistyki* oraz *Systemy logistyczne w obsłudze przedsiębiorstw*.

PRZEGLĄD DZIAŁALNOŚCI NAUKOWO-BADAWCZEJ EKONOMISTÓW TRANSPORTU W OŚRODKU RADOMSKIM

Zainteresowania naukowe pierwszych członków wchodzących w skład zespołu ekonomiki transportu początkowo wiązały się ściśle z działalnością dydaktyczną. Specjalności transportowe prowadzone przez Wydział Transportu w pierwszym okresie funkcjonowania dotyczyły tylko transportu kolejowego, stąd też zespół prowadził działalność skupioną wokół problemów tej gałęzi transportu w trzech obszarach: przygotowanie materiałów dydaktycznych, działalność naukowo-badawcza i rozwój naukowy członków zespołu.

W ramach publikacji dydaktycznych zostały opracowane dwa podręczniki autorstwa S. Zamkowskiej i M. Kotowskiej-Jelonek. Pierwszy nosił tytuł *Podstawy ekonomiki transportu. Przewodnik metodyczny do ćwiczeń*¹ i zawierał treści teoretyczne oraz zadania do wykonania w pracowni ekonomiki transportu. Drugi podręcznik, pt. *Ekonomika transportu kolejowego*², obejmował szerszy zakres wiedzy, mianowicie całościową problematykę funkcjonowania przedsiębiorstwa kolejowego.

Zespół prowadził także działalność naukowo-badawczą na rzecz zewnętrznych instytucji i przedsiębiorstw. Wśród zrealizowanych prac można wymienić:

1. Zlecenie COBiRTK na temat: *Koncepcja rejonowych baz przeładunkowych w obsłudze transportowej kraju*, 1975.
2. Zlecenie Przedsiębiorstwa Techmatrans w Radomiu: *Efektywność transportu wewnętrznego i magazynów wysokiego składowania*, 1980.
3. Zlecenie Radomskiego Towarzystwa Naukowego: *Stan i kierunki rozwoju transportu w województwie radomskim*, 1980.
4. Zlecenie OBET – udział S. Zamkowskiej w pracy nr RPBR 4.5.02.01: *Wpływ długich cykli gospodarczych na perspektywiczne przekształcenia systemu transportowego Polski*, 1988.

Jak można zauważyć, problematyka powyższych prac wyprzedzała ówczesny stan rozwoju gospodarczego i podejmowała zagadnienia, które powszechniejsze stały się dopiero w nowych warunkach gospodarczych kilkanaście lat później, takie jak na przykład bazy przeładunkowe i magazyny wysokiego składowania. Równocześnie następował rozwój naukowy kadry. Podjęte w ramach rozwoju naukowego zagadnienia dotyczyły dwóch obszarów: funkcjonowania i rozwoju transportu kolejowego (głównie Stanisława Zamkowska) oraz rozwoju infrastruktury transportu (Marianna Kotowska-Jelonek).

¹ Skrypty Uczelniane Politechniki Świętokrzyskiej nr 37. Kielce 1977.

² Skrypt. Wyższa Szkoła Inżynierska w Radomiu. Radom 1982.

Współpraca uczelni radomskiej z Uniwersytetem Warszawskim umożliwiła **Stanisławie Zamkowskiej** podjęcie badań naukowych w ramach seminariów doktoranckich, odbywających się na Wydziale Nauk Ekonomicznych UW w Katedrze Historii Gospodarczej. Tam też Autorka przygotowała i obroniła w 1977 roku rozprawę doktorską pt. *Odbudowa i funkcjonowanie transportu kolejowego w Polsce w latach 1944–1949*, której promotorem był prof. dr hab. Andrzej Jezierski. Problematyka poruszona w pracy dotyczyła funkcjonowania kolei polskich w okresie gospodarki wojennej oraz we wczesnych latach powojennych, ze szczególnym uwzględnieniem zależności między stanem zagospodarowania transportowego a odbudową i rozwojem gospodarki kraju. Badania wymagały przeanalizowania wielu materiałów źródłowych i archiwalnych z tamtego okresu, a obszerne dane zawarte w pracy kompleksowo przedstawiają różne aspekty funkcjonowania kolei polskich, w tym: straty wojenne, przewozy pasażerskie i towarowe, rozwój majątku przedsiębiorstwa PKP, a także koszty i dane handlowo-przewozowe. Na tym tle ukazano zmiany struktur organizacyjnych oraz formułowane wówczas projekty dotyczące perspektyw rozwoju komunikacji kolejowej w Polsce. Rozprawa ta w istotny sposób wzbogaciła i uzupełniła realiami obraz dziejów transportu kolejowego Polski. Dziś mało kto pamięta o problemach związanych z przekuwaniem polskich szlaków kolejowych z normalnego na szeroki tor i odwrotnie oraz o sprzecznościach między zadaniami militarnymi a cywilnymi, o rewindykacji wagonów i dzierżawie szwedzkich węglarek. Sprawność kolei była wówczas warunkiem koniecznym odbudowy kraju, szybkiej repatriacji ludności i odnowy przemysłu. Praca doktorska Stanisławy Zamkowskiej została opublikowana przez WKiŁ w 1984 roku, jednak względy cenzuralne zmusiły Autorkę do rezygnacji z wielu informacji kompromitujących dla ZSRR z okresu ofensywy radzieckiej prowadzonej na ziemiach polskich.

Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora Stanisława Zamkowska nadal utrzymywała kontakty naukowe z Wydziałem Nauk Ekonomicznych UW, gdzie odbyła także roczny staż naukowy. Kontynuacją badań nad najnowszymi dziejami transportu w Polsce była praca habilitacyjna pt. *Rozwój transportu kolejowego Polski Ludowej 1944–1984*, obroniona w 1992 roku na Akademii Ekonomicznej w Katowicach. W pracy tej Autorka zajęła się bardzo ważnym dla gospodarki narodowej problemem, jakim są zależności między stanem zagospodarowania transportowego a organizacją przestrzeni i zlokalizowanej w jej obrębie gospodarki. Analizą objęła plany inwestycyjne na rzecz transportu, w szczególności kolei, jako trzonu całego systemu transportowego kraju oraz ich realizację. Przeprowadziła syntetyczną ocenę ekonomicznych skutków niedomagań w zakresie działań inwestycyjnych i modernizacyjnych, które nie przebiegały zgodnie z założonymi planami, m.in. ze względu na dominację celów militarnych nad gospodarczymi. Wzrost napięcia międzynarodowego i przygotowywany program obrony kraju w latach pięćdziesiątych nie pozostawały bez wpływu na rozwój sieci kolejowej. Ponadto, w całym badanym okresie brak było docelowej koncepcji funkcjonowania kolejowego układu komunikacyjnego, co ciągle jeszcze oddziałuje na system transportowy Polski. Rozprawa stanowi rzetelne i potrzebne studium z najnowszej historii gospodarczej ważnego segmentu gospodarki narodowej.

Zainteresowania badawcze Stanisławy Zamkowskiej obejmują także rozwój transportu w regionie radomskim, co wiąże się z jej działalnością w Radomskim Towarzystwie Naukowym i znalazło odzwierciedlenie we współautorstwie trzech książek. Kolejny, ciekawy nurt jej badań obejmuje prognozy rozwoju transportu i ich realność na tle podstawowych założeń ładu ekonomicznego, ze szczególnym uwzględnieniem cykli Kondratiewa-Schumpetera.

W latach dziewięćdziesiątych, poprzedzających wstąpienie Polski do Unii Europejskiej, Stanisława Zamkowska kierowała badaniami odnoszącymi się do transformacji polskiego transportu w dostosowaniu do standardów UE. Nowym zagadnieniem w tych warunkach były

badania opinii nabywców usług. Radomski zespół ekonomiki transportu opracował i przy pomocy studentów zrealizował jedno z pierwszych w kraju badań ankietowych wśród pasażerów kolei, oceniających jakość usług przewozowych³.

Rozwój naukowy **Marianny Kotowskiej-Jelonek** od samego początku koncentrował się wokół zagadnień dotyczących ekonomicznych i przestrzennych aspektów rozwoju infrastruktury transportowej. Po podjęciu pracy w WSI w Radomiu utrzymywała nadal kontakty naukowe z Uniwersytetem Gdańskim, swoją macierzystą uczelnią, uczęszczając w seminariach doktorskich prowadzonych przez Profesora Andrzeja Piskozuba. Efektem tej współpracy była rozprawa doktorska, przygotowana pod jego kierunkiem pt. *Infrastruktura transportu jako czynnik aktywizacji gospodarczej. Studium na przykładzie makroregionu południowo-wschodniego Polski*. Podjęta w rozprawie problematyka była – i jest nadal – jednym z kluczowych zagadnień istotnych dla zrozumienia współzależności występujących między transportem i jego infrastrukturą a rozwojem społeczno-gospodarczym kraju i regionów. Obrona rozprawy doktorskiej Marianny Kotowskiej-Jelonek miała miejsce na Wydziale Ekonomiki Transportu Uniwersytetu Gdańskiego w 1980 roku.

W następnym okresie jej aktywność naukowa skupiała się nadal wokół problematyki infrastruktury transportowej, ze szczególnym uwzględnieniem nowych obszarów, takich jak przestrzenne aspekty oraz uwarunkowania i bariery rozwoju infrastruktury transportowej. W 1988 roku Marianna Kotowska-Jelonek odbyła 2-miesięczny staż naukowy na Uniwersytecie w Giessen (Republika Federalna Niemiec), gdzie nawiązała kontakty naukowe z Profesorem Gerdem Aberle, jednym ze znaczących naukowców niemieckich w zakresie ekonomiki transportu. Badania te zwieńczone zostały opracowaniem przez Mariannę Kotowską-Jelonek monografii naukowej pt. *Rola infrastruktury transportowej Polski w procesie rynkowej transformacji polskiej gospodarki*, wydanej w 1994 roku przez Wydawnictwo Wyższej Szkoły Inżynierskiej im. K. Pułaskiego w Radomiu. Praca stanowi oryginalne studium ekonomicznych problemów funkcjonowania i rozwoju infrastruktury transportowej w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem okresu transformacji polskiej gospodarki. Było to pierwsze opracowanie w polskiej literaturze przedmiotu podejmujące analizę rozwoju infrastruktury transportowej zarówno w ujęciu teoretycznym, jak też praktycznym poprzez identyfikację barier i ograniczeń jej rozwoju w Polsce w okresie powojennym oraz w pierwszych latach transformacji (1989–1994). Monografia ta, obok dotychczasowego dorobku naukowego Autorki, stanowiła podstawę uzyskania stopnia doktora habilitowanego nauk ekonomicznych na Wydziale Ekonomicznym Uniwersytetu Gdańskiego w 1994 roku. Za rozprawę habilitacyjną otrzymała indywidualną nagrodę naukową Ministra Edukacji Narodowej (1995).

Zasadniczy obszar badawczy Marianny Kotowskiej-Jelonek obejmuje obecnie źródła, metody i mechanizmy finansowania infrastruktury transportu, koszty jej utrzymania i rozwoju oraz efektywność inwestycji infrastrukturalnych w transporcie. Wraz z zespołem, w skład którego weszli pracownicy kierowanego przez nią Zakładu Logistyki i Marketingu (umiejscowionego w strukturze ówczesnego Wydziału Transportu Politechniki Radomskiej), w 2004 roku podjęła się wykonania analiz ekonomicznych w ramach pierwszego studium wykonalności, opracowanego na potrzeby modernizacji linii kolejowej E-65 z Warszawy do Gdyni, współfinansowanej z Funduszu Spójności. Efektem tych prac było opracowanie oryginalnej metodyki analizy i oceny efektywności ekonomicznej i finansowej inwestycji infrastrukturalnych w transporcie kolejowym. Metodyka ta stała się podstawą do wypracowania na poziomie krajowym stosownych zaleceń i wytycznych, dotyczących przeprowadzania analiz i ocen efektywności inwestycji w transporcie.

³ *Mechanizmy kształtowania jakości usług w pasażerskich przewozach dalekich*. Praca własna nr 1250/01/P. Termin realizacji 1994–1995 (przekazana do Dyrekcji Generalnej PKP).

Od 1998 roku dr hab. Marianna Kotowska-Jelonek współpracuje z Politechniką Świętokrzyską w Kielcach, która to uczelnia od 2008 roku stanowi dla niej podstawowe miejsce pracy. Nadal aktywnie prowadzi badania naukowe dotyczące problematyki infrastrukturalnej w transporcie, rozszerzając obszar swoich zainteresowań o zagadnienia rachunku kosztów, systemy informacji ekonomicznej i finansowej, przydatne lub niezbędne do zarządzania działalnością transportową oraz infrastrukturą transportu.

MŁODA KADRA I DOKTORANCI

Na początku lat dziewięćdziesiątych radomski zespół ekonomiki transportu aktywnie włączył się w badania nad warunkami funkcjonowania transportu w gospodarce rynkowej. Jak wcześniej wspomniano, jednym z obszarów badań była jakość usług w transporcie zbiorowym. W ramach tej tematyki rozwinął swoją działalność badawczą i naukową kolejny członek zespołu, absolwent Wydziału Transportu radomskiej uczelni, **Tadeusz Dyr**. Jego aktywność zaowocowała przygotowaniem rozprawy doktorskiej pod kierunkiem prof. dr. hab. Józefa Perenca pt. *Mechanizmy kształtowania jakości usług w kolejowych pasażerskich przewozach dalekich*. Obrona miała miejsce na Wydziale Ekonomii Akademii Ekonomicznej w Katowicach w roku 1995. Na podstawie tej pracy Tadeusz Dyr wydał książkę pt. *Kształtowanie jakości pasażerskich usług transportowych*. Było to jedno z pierwszych w polskiej literaturze przedmiotu kompleksowych opracowań odnoszących się do kształtowania i oceny jakości usług przewozowych. Praca wychodziła naprzeciw zapotrzebowaniu rynku na nowe, o wysokiej jakości, usługi przewozowe. Oprócz rozważań teoretycznych zawarto w niej praktyczne wskazówki dla transportu kolejowego odnośnie do doskonalenia jakości przewozów pasażerskich w nowych warunkach gospodarki rynkowej.

Wdrożona z dniem 1 stycznia 1999 roku reforma administracyjna oraz wynikające z niej powierzenie odpowiedzialności za transport regionalny samorządom województw stały się dla Tadeusza Dyra inspiracją do podjęcia badań nad ekonomicznymi uwarunkowaniami funkcjonowania rynku regionalnych przewozów pasażerskich oraz instrumentami kształtowania skutecznego i efektywnego systemu transportowego w regionie. Badania te obejmowały czynniki i uwarunkowania rozwoju tego rynku zarówno w ujęciu jakościowym, jak i ilościowym. Ich efektem było przygotowanie monografii pt. *Czynniki rozwoju rynku regionalnych przewozów pasażerskich*, stanowiącej podstawę uzyskania stopnia doktora habilitowanego nauk ekonomicznych w 2010 roku na Wydziale Ekonomii Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.

Jednocześnie, jako członek zespołu badawczego, pracującego pod kierunkiem Marianny Kotowskiej-Jelonek, Tadeusz Dyr rozwinął aktywność badawczą w obszarze oceny efektywności inwestycji infrastrukturalnych i taborowych w transporcie. Ten nurt jego zainteresowań znalazł odzwierciedlenie w intensywnej działalności eksperckiej oraz w dwóch publikacjach książkowych napisanych we współautorstwie z Pawłem Kozubkiem.

Realizując zadania w zakresie opieki naukowej nad młodą kadrą, Stanisława Zamkowska podjęła się prowadzenia seminariów doktoranckich. Jedną z osób biorących w nich udział była **Anna Mężyk**. Prowadzone przez nią badania koncentrowały się na restrukturyzacji transportu i jego dostosowaniu do standardów UE. Na szczególne podkreślenie zasługują badania dotyczące regionalizacji pasażerskich przewozów kolejowych, wykorzystujące doświadczenia zdobyte podczas stażu naukowego w Niemczech, na Uniwersytecie w Stuttgarcie. Publikacje Anny Mężyk na ten temat budziły żywe zainteresowanie w związku z reformą kolei w Polsce. Efektem badań było przygotowanie rozprawy doktorskiej pod kierunkiem Stanisławy Zamkowskiej pt. *Dostosowanie podaży pasażerskich usług przewozowych w Polsce do nowych warunków ekonomicznych i integra-*

cji europejskiej, której przedmiotem była analiza i ocena zakresu i tempa dostosowania transportu kolejowego Polski do poziomu wybranych państw członkowskich UE. Praca została obroniona z wyróżnieniem na Wydziale Ekonomicznym Politechniki Radomskiej w listopadzie 2000 roku.

W późniejszym okresie Anna Mężyk kontynuowała badania związane z problematyką przekształceń instytucjonalnych kolei w Polsce i na świecie, z uwzględnieniem zagadnień szerszej polityki transportowej i polityki zrównoważonego rozwoju. Istotnym wątkiem jej aktywności naukowej stały się badania nad skutecznością przekształceń strukturalnych transportu kolejowego w aspekcie ich wpływu na wzrost efektywności i udziału kolei w rynku przewozowym. W swoich publikacjach podnosiła kwestie podstaw teoretycznych i celów zmian strukturalnych transportu kolejowego oraz sprzecznych interesów, które ujawniają się w relacjach pomiędzy uczestnikami rynku kolejowego, władzami publicznymi i użytkownikami kolei, komplikując przebieg procesów reform. Efektem tych badań, zarówno teoretycznych w zakresie współczesnego ujęcia teorii monopolu i teorii regulacji, jak i studiów przypadków reform kolei, była monografia pt. *Uwarunkowania i efekty reform kolei*, stanowiąca podstawę nadania dr inż. Annie Mężyk w 2013 roku stopnia doktora habilitowanego nauk ekonomicznych na Wydziale Zarządzania i Ekonomiki Usług Uniwersytetu Szczecińskiego. Przeprowadzone badania pozwoliły na poszerzenie wiedzy o podstawach i prawidłowościach przekształceń strukturalnych ważnego sektora gospodarki, jakim jest transport kolejowy oraz o zasadach i instrumentach regulacji wykreowanego rynku kolejowego.

Kolejnym nurtem zainteresowań naukowo-badawczych Anny Mężyk jest ocena efektywności inwestycji infrastrukturalnych na liniach kolejowych. Aktywność badawcza Autorki zaowocowała jej udziałem w kilku studiach wykonalności inwestycji kolejowych, jako członka zespołu, pracującego pod kierunkiem Marianny Kotowskiej-Jelonek. Anna Mężyk jest współautorką metodyki szacowania kosztów utrzymania i eksploatacji linii kolejowej.

W nurcie badań nad transformacją gospodarczą Polski mieści się także działalność naukowa kolejnej osoby z zespołu, **Beaty Zagożdżon**, absolwentki Wydziału Transportu. Jej rozprawa doktorska, przygotowana pod kierunkiem Marianny Kotowskiej-Jelonek i obroniona w 2000 roku, nosi tytuł *Wpływ zmian w funkcjonowaniu komunikacji miejskiej na jej efektywność. Analiza na przykładzie wybranych miast Polski*. Przesłanką do podjęcia badań był dziesięcioletni okres zmian w zarządzaniu komunikacją miejską. Problemem decyzyjnym był wybór modelu zarządzania komunikacją miejską z ewentualnym uwzględnieniem oddzielenia działalności organizatorskiej od przewozowej oraz wybór formy organizacyjno-prawnej przedsiębiorstw komunikacji miejskiej. Głównym celem badań była analiza i ocena wpływu wybranego modelu zarządzania komunikacją miejską i formy organizacyjno-prawnej przedsiębiorstwa komunikacyjnego na efektywność komunikacji miejskiej w oparciu o wybrane kryteria. Przeprowadzone badania pozwoliły na opracowanie oryginalnej metodyki oceny efektywności komunikacji miejskiej i zidentyfikowanie zależności między modelami organizacyjnymi a efektywnością lokalnego transportu zbiorowego.

Zmiany zarządczo-organizacyjne w komunikacji miejskiej skutkowały pojawieniem się prywatnych przewoźników na rynku publicznego transportu zbiorowego. Analiza miejsca, roli i warunków funkcjonowania prywatnych operatorów w obszarze usług publicznych wpisywała się w zasadnicze pytanie współczesnej ekonomii: ile państwa w gospodarce? W nawiązaniu do tego zagadnienia przedmiotem dalszej aktywności badawczej Beaty Zagożdżon stała się współpraca sektora publicznego i prywatnego przy realizacji zadań, tradycyjnie uznawanych za zadania władz publicznych – partnerstwo publiczno-prywatne PPP. Początkowo jej działalność badawcza skupiała się na formach, przesłankach i efektach stosowania PPP, natomiast dalsze badania miały na celu identyfikację uwarunkowań implementacji partnerstwa publiczno-prywatnego w obsza-

rze infrastruktury transportu. Wyniki prowadzonych analiz ukazują się w różnych czasopismach specjalistycznych.

Drugim doktorantem Marianny Kotowskiej-Jelonek, spośród zespołu ekonomistów transportu, jest **Paweł Kozubek**. Jego rozprawa doktorska obroniona w 2009 roku nosi tytuł *Metodyka oceny efektywności inwestycji infrastrukturalnych w transporcie kolejowym*. Inspiracją do podjęcia tej problematyki były doświadczenia z realizacji studiów wykonalności dla kolejowych inwestycji infrastrukturalnych w Polsce, w których Paweł Kozubek brał udział wraz z zespołem pracowników Zakładu Logistyki i Marketingu. Głównym celem rozprawy była weryfikacja i opracowanie założeń metodycznych do analizy efektywności inwestycji infrastrukturalnych w transporcie kolejowym. Na podstawie dysertacji oraz dalszych badań, które Paweł Kozubek kontynuuje już jako pracownik Wydziału Zarządzania i Modelowania Komputerowego Politechniki Świętokrzyskiej w Kielcach, została wydana w 2012 roku monografia pt. *Efektywność inwestycji infrastrukturalnych w transporcie kolejowym. Analiza i ocena*. Paweł Kozubek jest także współautorem dwóch książek dotyczących oceny efektywności inwestycji infrastrukturalnych w transporcie.

PODSUMOWANIE

Patrząc na historię radomskiego zespołu ekonomistów transportu można zauważyć, że zarówno jego powstanie, jak i funkcjonowanie wiązało się głównie z potrzebami kształcenia inżynierów transportu, w otoczeniu kadr technicznych. Miało to wpływ na ewolucję działalności dydaktycznej i badawczej zespołu. Entuzjazm tworzenia nie pozwolił jednak tej grupie naukowców na zamknięcie się w ramach utylitarnej problematyki i we własnym, wąskim środowisku, ale był inspiracją do podejmowania wyzwań naukowych oraz podtrzymywania ożywionych kontaktów z innymi ośrodkami akademickimi. Działalność badawcza i naukowa radomskiego zespołu ekonomistów transportu zaowocowała publikacjami wnoszącymi trwały wkład w rozwój ekonomiki transportu. Poniżej przytaczamy, w porządku chronologicznym, ich ważniejsze publikacje.

- Zamkowska S., Kotowska-Jelonek M. (1977). *Podstawy ekonomiki transportu. Przewodnik metodyczny do ćwiczeń*. Skrypty Uczelniane Politechniki Świętokrzyskiej nr 37. Kielce.
- Zamkowska S., Kotowska-Jelonek M. (1982). *Ekonomika transportu kolejowego*. Skrypt. Radom: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Radomiu.
- Zamkowska S. (1984). *Odbudowa i funkcjonowanie transportu kolejowego w Polsce w latach 1944–1949*. Warszawa: Wydawnictwa Komunikacji i Łączności.
- Zamkowska S. (1988). *Inwestycje COP – geneza i realizacja do 1939 roku*. Warszawa: PAX.
- Zamkowska S. (1991). *Rozwój transportu kolejowego Polski Ludowej 1944–1984*. Radom: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Radomiu.
- Kotowska-Jelonek M. (1994). *Rola infrastruktury transportowej w procesie rynkowej transformacji polskiej gospodarki*. Radom: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Radomiu.
- Dyr T. (1996). *Kształtowanie jakości pasażerskich usług transportowych*. Radom: Wydawnictwo Politechniki Radomskiej.
- Mężyk A. (1999). *Restrukturyzacja kolei europejskich. Wybrane przykłady*. Radom: Wydawnictwo Politechniki Radomskiej.
- Zagożdżon B. (2001). *Komunikacja miejska w Polsce w okresie transformacji*. Radom: Wydawnictwo Politechniki Radomskiej.
- Dyr T. (2009). *Czynniki rozwoju regionalnych przewozów pasażerskich*. Radom: Wydawnictwo Politechniki Radomskiej.

- Mężyk A. (2011). *Uwarunkowania i efekty reform kolei*. Radom: Wydawnictwo Politechniki Radomskiej.
- Kozubek P.R. (2012). *Efektywność inwestycji infrastrukturalnych w transporcie kolejowym. Analiza i ocena*. Kielce: Wydawnictwo Politechniki Świętokrzyskiej.
- Dyr T., Kozubek P.R. (wyd. 1 – 2011, wyd. 2 – 2013). *Ocena transportowych inwestycji infrastrukturalnych współfinansowanych z funduszy Unii Europejskiej*. Radom: Instytut Naukowo-Wydawniczy „SPATIUM”.
- Zamkowska S., Zagożdżon B. (2010). *Podstawy logistyki*. Radom: Politechnika Radomska.
- Zamkowska S., Zagożdżon B. (wyd. 1 – 2011, wyd. 2 – 2015). *Systemy logistyczne w obsłudze przedsiębiorstw*. Radom: Wydawnictwo Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu.

Contribution of Radom Academic Centre in the Development of Transport Economics

ABSTRACT | The aim of the article is to present the teaching activities and scientific achievements of scientists representing Radom academic center in the area of transport economics and organization. The beginning of this activity in Radom in the early seventies was connected with the need of training both in-service and new personnel for railway transport. The course was conducted by the Faculty of Transport at the Radom college. Initially, the Faculty offered two degree programs: organization and technology of rail transport and rail traffic control. New challenges arising from the process of economic transformation necessitated the introduction of new fields of study both in the teaching and research activities of the group of transport economists in Radom. The previous education fields related to rail transport were supplemented by problems of structural and management changes in urban, rail and road transport, as well as the issues of development of regional transport, logistics and marketing in transport. The article presents research interests and achievements of people who co-created Radom group of transport economists, mainly dr hab. Stanisława Zamkowska and dr hab. Marianna Kotowska-Jelonek and their students and PhD candidates: dr hab. Tadeusz Dyr, dr hab. Anna Mężyk, dr Beata Zagożdżon and dr Paweł Kozubek.

KEYWORDS | transport economics, Radom university, scientific achievements

Translated by Anna Mężyk